

YENİ TÜRK CEZA KANUNU IŞIĞINDA TEKNİK NEZARETÇİLİK

Av. A.Reşit SARAÇOĞLU
Maden Mühendisleri Odası
Genel Sekreter Yrd.

26.09.2004 tarihinde TBMM'de kabul edilen ve 12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5237 sayılı (Yeni) Türk Ceza Kanunu, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve böylelikle, 1926 yılından beri yürürlükte olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu tamamı ile ortadan kalkmıştır. Yeni Yasa, diğer bütün meslek gruplarını olduğu gibi üyelerimizi de yakından ilgilendirmektedir. Genel çerçevede meydana gelen esaslı değişikliklerin ancak daha uzun ve kapsamlı bir incelemede ele alınması mümkün olsa da, teknik nezaretçilik hizmeti veren üyelerimizi yakından ilgilendiren bazı temel değişiklikler bu yazının konusunu oluşturacaktır.

Ceza Kanununda meydana gelen değişikliklerin teknik nezaretçilik yapan veya yapmayı düşünen üyelerimize yüklediği sorumlulukların anlaşılabilmesi için öncelikle Maden Kanunu ve Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği tekrar gözden geçirilmelidir:

Bilindiği gibi, 3213 sayılı Maden Kanununda 5177 sayılı Yasa ile büyük çaplı bir tadilat yapılmış ve buna paralel olarak da Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği 03.02.2005 tarihli ve 25716 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Teknik nezaretçilik meselesi Yönetmeliğin 107 ile 13. maddeleri arasında düzenlenirken, III. maddede teknik nezaretçinin yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Buna göre,

- Teknik nezaretçi, işyerinin her yerinde görevi ile ilgili inceleme yapmak ve gerekli her türlü bilgiyi alma yetkisine sahiptir. Bu yetkinin kullanılmasından ruhsat sahibi sorumludur.*
- Teknik nezaretçi, nezaret görevini 3213 sayılı Maden Kanunu ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri kapsamında yürütür. Teknik nezaretçi, ruhsat*

sahasındaki faaliyet ve üretimleri on beş günde bir en az bir defa denetlemek, tespitlerini ve önerilerini teknik nezaretçi defterine not etmek zorundadır. İşyerinde yaptığı inceleme ve gözlemlerde iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli bir durumun varlığını tespit etmesi ve hemen tedbir alınmasının mümkün olmadığını belirlemesi durumunda, işletme faaliyetini tedbir alınıncaya kadar durdurma yetkisini kullanarak ilgili kuruluşlara bildirir.

- Teknik nezaretçi, atanmış olduğu işyerindeki faaliyetler ile ilgili eksiklik ve aksaklıkları, öneri ve önlemleri belirler. Bunların işyerinde çalışanların görebileceği şekilde ilan eder ya da panoya asar. Aynı zamanda noter onaylı "Teknik Nezaretçi Defteri"ne rapor ederek ruhsat sahibine bildirir. Eksiklik ve aksaklıkların, öneri ve önlemlerin rapor edilmemesinden teknik nezaretçi, bunların yerine getirilmesinden ruhsat sahibi sorumludur.*
- Teknik nezaretçi, 4857 sayılı İş Kanununda belirlenen iş güvenliği uzmanı olabilme şartlarını sağlaması halinde aynı zamanda iş güvenliği uzmanı olarak da görev yapabilir. Ancak, 300'den fazla işçi çalıştıran sahalarda ayrıca bir iş güvenliği uzmanı maden mühendisi görevlendirilir.*

İlk bakışta eski yönetmelikle hemen hemen aynı hükümleri içeriyor gibi gözükse de, özellikle altını çizmiş olduğumuz kısım, yani teknik nezaretçinin iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli bir durumun varlığını tespit etmesi ve hemen tedbir alınmasının mümkün olmadığını belirlemesi durumunda işletme faaliyetini tedbir alınıncaya kadar durdurma yetkisi, Yönetmeliğin teknik nezaretçilere kazandırdığı yeni bir yetkidir.

Ceza Kanunundaki değişiklikleri bu bilgi ışığında değerlendirdiğimizde teknik nezaretçileri yakından ilgilendiren iki temel kavram karşımıza çıkmaktadır: Olası kast ve bilinçli taksir.

Yasanın kastı tanımlayan 21. maddesinin 2. fıkrasında olası kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceği öngörülmesine rağmen fiilin işlenmesi hali olarak tanımlanmıştır. Bu halde, ağırlaştırılmış

müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı, diğer suçlarda ise temel cezada üçte birden yarısına kadar indirimle gidileceği düzenlenmiştir. Yasa Koyucu, madde gerekçesinde olası kasta örnek olarak kırmızı ışıkta geçen otobüs sürücüsünün durumu ile düğünde alkol alarak havaya ateş edenlerin durumunu göstermiştir.

Bilinçli taksir ise Yasanın taksiri düzenleyen 22. maddesinde tanımlanmaktadır. Buna göre, kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir var kabul edilecek ve suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılacaktır. Madde gerekçesinde, bilinçli taksir kavramının ve taksirli hareketi ağırlaştırılmış şekilde cezalandırmanın iş kazalarını, trafikte meydana gelen taksirli suçları önlemek bakımından caydırıcı etki yapacağı ve suçların önlenmesinde yarar sağlayacağı vurgulanmaktadır.

Böylelikle Yasa Koyucu, kast ile taksir arasındaki makası daraltmış, taksir-bilinçli taksir-olası kast-kast şeklinde sıralayabileceğimiz bir saikler yelpazesi yaratmıştır. Buna bağlı olarak, cürümler ve cezalar da değişiklik arz etmektedir. Şöyle ki;

Yasanın Kişilere Karşı Suçlar başlıklı ikinci kısmının birinci bölümünde Hayata Karşı Suçlar, ikinci bölümünde ise Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar düzenlenmiştir. Hayata Karşı Suçlar başlığının altında adam öldürme cürmünün çeşitli halleri düzenlenirken, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar bölümünde ise yaralamanın çeşitli halleri düzenlenmektedir. Eski yasada adam öldürme ve yaralama cürmü iki temel saikten (kast ve taksir) biri ile işlenebilen bir cürümken, yukarıda değinilen düzenlemeye uygun olarak artık ihmali davranışla kasten adam öldürmek ya da yaralamak da mümkün kabul edilmekte ve şiddetle cezalandırılmaktadır. Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesini düzenleyen 83. madde şu şekildedir:

Madde 83-(1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin

oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.

(2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin;

a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanuni düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması,

b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması Gerekir.

(3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında temel ceza olarak ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir.

Görüldüğü gibi madde, kişinin kanundan ya da sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü meydana getirememesi veya önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması neticesinde meydana gelen ölüm halini kasten öldürme gibi kabul etmekte ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından başlayarak alt sınırı on yıl hapis cezası olan yaptırımlar öngörmektedir. Takdir Mahkemenin olacaktır ve heyet indirim yapmama yetkisini de haizdir.

Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi düzenleyen 88. madde ise şu şekildedir:

Madde 88- (1) Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur.

Bu maddede Yasa Koyucu detaylı bir düzenleme yapma gereği duymamış ve 83. maddeye atıf yapmakla yetinmiştir.

Şu ana kadar ele aldığımız verileri alt alta koyup incelediğimizde, Maden Kanunu ile Ceza Kanunundaki değişikliklerin neredeyse birbirini tamamlar nitelik taşıdığını söylemek mümkün gözükmektedir. Bu bileşimden doğan sonuçsa, teknik nezaretçilik

müessesesini çok daha ağır sorumluluklar taşıyan bir kurum haline getirmektedir. Şöyle ki;

Maden Kanunu, nezaretçiyi işletmelerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan sorumlu ve yetkili maden mühendisi olarak tanımlamaktadır. Uygulama Yönetmeliği ise teknik nezaretçiyi, işletmelerdeki faaliyetlerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan, Kanununun 29'uncu maddesi gereği faaliyet bilgi formunun hazırlanmasından sorumlu ve yetkili maden mühendisi olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü gibi, Yasa Koyucunun algılamasında teknik nezaretçi, işletmelerin teknik ve emniyet yönünden kontrolünü yapan maden mühendisidir ve bu mühendis eski yönetmelikte olmayan bazı yetki ve sorumluluklarla donatılmıştır. Çeşitli sebeplerle yetkilerini kullanmaktan kaçınan ve bu ihmali yüzünden meydana gelen iş kazası neticesinde ölüm yada yaralanma meydana gelen teknik nezaretçinin ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalacağı ortadadır. Bu anlamda, olası bazı senaryoların şu şekilde cereyan etmesi mümkündür:

Nezaretçisi olduğu sahaya hiç gitmeyen bir teknik nezaretçi doğal olarak sahada üretimin ne şekilde yapıldığından, iş sağlığı ve güvenliği için gerekli koşullara uyulup uyulmadığından haberdar olamayacak ve gereken tedbirleri alamayacaktır. Halbuki, nezaretçinin asgari 15 günde bir sahaya gidip gerekli kontrolleri yapması Yönetmeliğin amir hükmüdür. Hal böyleyken, bu şekilde kontrolsüz bir üretim yapılan bir sahada meydana gelen iş kazası neticesinde olabilecek ölüm veya yaralanmalarda teknik nezaretçi ağır sorumluluk altında kalacak, yukarıda değinilen maddeler kapsamında yargılanması söz konusu olabilecektir.

Sahaya giden ve yaptığı kontroller neticesinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden riskli bir durumun varlığını tespit eden teknik nezaretçi öncelikle sorunu gidermeye çalışacak, ancak derhal giderilmesi mümkün olmayan bir problem olduğu takdirde gerekli tedbirler alınmaya kadar işletme faaliyetini durdurarak durumu ilgili mercilere bildirecektir. Sahada yaptığı kontrollerde böylesi bir riski tespit etmesine rağmen gene çeşitli nedenlerle durdurma kararı vermeyen teknik nezaretçi, ihmalkarlığı yüzünden bir iş kazası meydana gelmesi ve

kaza neticesinde ölüm ya da yaralanma olayı vukuu bulması halinde gene yukarıda belirtilen maddeler kapsamında yargılanma riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

Olasılıkları çoğaltmak, senaryoları arttırmak mümkündür. Ancak, sonuç değişmemektedir. Ceza ve Maden Kanunlarında yapılan değişikliklerden sonra artık maden mühendisinin sorumluluğu çok daha artmış vaziyettedir. Bu nedenle, değerli üyelerimize düşen, yasanın kendilerine yüklediği sorumluluğun gereğini yerine getirmektir. Bu anlamda, teknik nezaretçi olarak atanan arkadaşlarımız asgari 15 günde bir nezaretçisi oldukları sahalara gitmeli, tespit ettikleri aksaklık ve eksikleri ve bunlara dair çözüm önerilerini nezaretçi defterine yazmalı ve saha sahibini konu hakkında uyarmalı, iş sağlığı ve güvenliği bakımından derhal giderilmesi mümkün olmayan bir risk tespit ettikleri takdirde faaliyeti durdurmaktan kaçınmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, madencilik faaliyetleri riskin yüksek olduğu ve hataların muhakkak minimize edilmesi gereken, aksi halde büyük bedeller ödenen faaliyetlerdir. Bu konuda maden mühendislerinin yapması gereken, saha sahiplerini üretimin bilimsel esaslar doğrultusunda ve iş sağlığı ve güvenliğini tehlikeye atmadan yapılması hususunda uyarıp onlara yol göstermek ve gerektiği takdirde de yetkilerini kullanmaktan çekinmemektir. Aksi halde, verilen büyük yetkinin getirdiği ağır sorumlulukla gerek vicdanen, gerekse hukuken yüzleşmek zorunda kalınması muhtemeldir.

